

Forebyggende arbeid på sosiale medier

En teoretisk oppgave

BACHELOROPPGAVE (OPPG300)

Politihøgskolen

2015

Kand.nr : 479

Antall ord: 5774

Innhold

1. Innledning.....	3
1. 1. Begrunnelse for valg av tema.....	3
1. 2. Problemstilling	4
1.2.1 Avgrensning	4
1. 3. Begrepsavklaring.....	5
1. 3. 1. Nettpoliti.....	5
1. 3. 2.Radikalisering.....	5
1. 3. 3. Voldelig ekstremisme.....	5
1. 3. 4. Nettekstremisme.....	5
1. 3. 5. Sosiale medier	6
2. Metode.....	6
2.1 Litteraturinnhenting.....	7
2.2 Min forforståelse	7
3. Hoveddel	8
3. 1. Hvordan skal nettpoliti forebygge.....	8
3. 2. Personorientert forebygging.....	10
3. 2. 1. Bekymringssamtalen	11
3. 3. Situasjonell forebygging	12
3. 3. 1. Forflytning.....	13
3. 4. Ytringsfrihet vs. Straffbar handling	14
3. 5. Overvåking og den personlige frihet.....	15
3. 5. 1. Registrering av opplysninger	16
4. Avslutning	17
5. Litteraturliste	18
5. 1. Selvvalgt pensum	19

1. Innledning

1. 1. Begrunnelse for valg av tema

Arbeidet med å finne en problemstilling har vært utfordrende, men i løpet av praksisåret og tiden etter, har jeg fått en økende interesse for arbeidet mot radikaliserings og voldelig ekstremisme. Sommeren 2014 var en oppvekker for meg, PST og E-tjenesten hadde mottatt informasjon om et mulig terrorangrep som skulle skje i Norge i nærliggende fremtid. Trusselen fikk store oppslag i de fleste medier i Norge, og beredskapen ble hevet.

PST hadde allerede vurdert terrortrusselen fra ekstrem islamisme mot Norge, som skjerpet ved inngangen til 2014. PST skriver i den åpne trusselvurderingen for 2015 at faktorene som underbygget vurderingen i 2014 fortsatt er gjeldene. De skriver videre at den negative utviklingen av trusselsituasjonen ble tydeligere i løpet av 2014, og at denne utviklingen forventes å fortsette i 2015 (PST, 2015). De nevner blant annet at, ekstreme islamistiske miljøer i Norge fortsatt evner å radikaliseres og tiltrekke seg nye tilhengere, og at dette er med på å underbygge terrortrusselen i Norge.

Dette har fått meg til å tenke på hvordan vi arbeidet for å forebygge radikaliserings og nettekstremisme, da jeg var i praksis. Av det jeg har kjennskap til så var det på det tidspunktet ingen målrettet innsats på politistasjonen for å forebygge dette. Like etter jeg var ferdig i praksis i 2014, lanserte regjeringen en ny handlingsplan for å styrke arbeidet med å forebygge radikaliserings og voldelig ekstremisme.

Den nye handlingsplanen inneholder blant annet 30 tiltak som skal være med på forebygge radikaliserings og voldelig ekstremisme. Jeg fattet særlig interesse for tiltak 24, hvor det står at politiets tilstedeværelse på internett skal styrkes. Videre står det at det skal etableres en gruppe, som åpent skal være til stede på nettsteder som kan bidra til å fremme radikaliserings og voldelig ekstremisme, blant annet ved aktivt å delta i diskusjoner (Justis- og beredskapsdepartementet, 2014).

Ettersom ulike ekstremistiske grupper benytter seg av sosiale medier som en sentral kommunikasjonskanal, er det viktig at også politiet følger utviklingen, og benytter de mulighetene som er tilgjengelig til å forebygge radikaliserings og ekstremisme. Men det vil også medføre dilemmaer rundt politiets bruk av disse mediene, derfor er det viktig å ha klare rammer, en god strategi og et mål for denne bruken.

1. 2. Problemstilling

Hvilke muligheter og utfordringer knytter seg til politiets bruk av «nettpoliti» i det forebyggende arbeidet mot radikaliserings og nettekstremisme?

Jeg vil gjennom oppgaven drøfte mulighetene og utfordringene som ligger i politiets bruk av sosiale medier, til å forebygge radikaliserings. Jeg vil se på hvilke positive og negative effekter dette kan ha i forebyggingen av radikaliserings og nettekstremisme.

Av det jeg kjenner til er ikke «nettpoliti» innført i Norge enda. Men som tidligere nevnt er dette et av tiltakene i handlingsplanen mot radikaliserings og voldelig ekstremisme, jf. tiltak 24. Ordet «nettpoliti» blir ikke brukt i handlingsplanen, men det er et ord jeg benytter i denne oppgaven, hva jeg mener med ordet blir presentert i begrepsavklaringen. Jeg ble kjent med begrepet «nettpoliti» eller «internett politi» i konferansen om radikaliserings og voldelig ekstremisme, som ble holdt 6.11.2014 på politihøgskolen i Oslo¹. En av foredragsholderne, Pekka Hätönen, jobbet som nettpoliti i Helsinki. Han hadde dialog, publikumskontakt samt forebygging av radikaliserings og voldelig ekstremisme i det digitale rom som sitt arbeidsfelt. Hätönen, hadde profiler på ulike sosiale medier, som Facebook, Twitter og Instagram. På disse profilene kom det tydelig fram via profilbilder og gjennom profil beskrivelsen, at han arbeidet som politibetjent. Han var medlem i ulike grupper, deltok i diskusjoner, og kontaktet personer via profilene sine. Dette var kun tjue prosent av stillingen hans, og han jobbet som vanlig ordenspoliti ved siden av.

1.2.1 Avgrensning

Hvilket forebyggende perspektiv nettpoliti faller under er avhengig av hvordan de opptrer på internett. Men i denne oppgaven vil jeg ha fokus på situasjonell forebygging, og personorientert kriminalitets forebygging.

Problem- og lokalorientert politiarbeid kunne også vært aktuelt å drøfte i denne oppgaven, men blir ikke omhandlet grunnet oppgavens begrensning.

I problemstillingen min er det mange relevante temaer man kan utforske. Jeg har valgt å se nærmere på hvordan bruken av nettpoliti, kan være en god forebyggende metode og hvilke utfordringer som knytter seg til det. Jeg kommer innom temaer som for eksempel bekymringssamtalen, forflytning av kriminaliteten, overvåking og ytringsfrihet.

---

¹ Konferansen er tilgjengelig i videoformat: <https://www.regjeringen.no/nb/aktuelt/dep/jd/nett-tv/Nett-TV-Konferanse-mot-radikaliserings-og-voldelig-ekstremisme-2014/id2356251/>

1. 3. Begrepsavklaring

1. 3. 1. Nettpoliti

Begrepet nettpoliti bruker jeg gjennom hele denne oppgaven, det er et begrep som omhandler bruken av «synlig» politi på internett. Hvor politibetjenter har sine egne brukere på sosiale medier på internett, og hvor det kommer frem av profilen at de jobber som politibetjenter. Betjentene kan ha ulike arbeidsoppgaver eller fokusområder. I denne oppgaven brukes begrepet i sammenheng med å forebygge radikaliserings og ekstremisme/nettekstremisme.

1. 3. 2. Radikalisering

Begrepet radikaliserings brukes om en prosess der en person i økende grad aksepterer bruk av vold for å oppnå politiske, religiøse eller ideologiske mål (PST, trusselvurdering 2015)

1. 3. 3. Voldelig ekstremisme

Voldelig ekstremisme forstås her som aktiviteten til personer og grupperinger som er villige til å bruke vold for å nå sine politiske, ideologiske eller religiøse mål (Justis- og beredskapsdepartementet, 2014).

1. 3. 4. Nettekstremisme

Sunde (2013, s. 9) beskriver hva nettekstremisme er:

"Rapporten bruker «nettekstremisme» som uttrykk for «radikalisering og voldelig ekstremisme på internett». Nettekstremisme forstås som et antidemokratisk fenomen som også utviser grov forakt for menneskeverdet. Nettekstremismen består i å fremme ekstremistiske ideologier og ta i bruk ekstreme ytringsformer. Den anses også å omfatte hatkriminalitet, noe som på internett kan rammes av straffeloven § 135a om diskriminerende og hatefulle ytringer. Nettekstremismen finner sted på ekstremistiske nettsteder og på andre nettsteder som tillater publisering av slikt innhold. Nettekstremismen er utbredt på sosiale medier også utenfor ekstremistiske fora. Nettekstremismen er forstått som et vesentlig åpent fenomen, siden formålet gjerne er å spre ideologien i størst mulig grad. Nettekstremismen avgrenses mot skjult kommunikasjon mellom ekstremister, noe som også foregår i betydelig omfang ved bruk av internettbaserte kommunikasjonstjenester".

1. 3. 5. Sosiale medier

Med «sosiale medier» forstås her interaktiv og bruker genererte webapplikasjoner, som vokste fram på slutten av 1990-tallet, og ble allmengjort gjennom lanseringen av Facebook i 2005. Her tenker jeg først og fremst på det Ellison og Boyd (2007, gjengitt av Sunde 2013) kaller «sosiale nettverkssider», som er en webtjeneste der brukere kan etablere en åpen eller delvis åpen profil innenfor et system, «lage» seg en liste over andre brukere de har kobling til, og orientere seg i egne og andre brukeres lister av kontakter innenfor et system. Formålet er først og fremst å synliggjøre et allerede eksisterende «offline» sosialt nettverk (Sunde 2013).

2. Metode

Metode dreier seg blant annet om hvordan vi kan gå fram for å undersøke om våre antakelser stemmer med virkeligheten eller ikke, altså følge en bestemt vei mot et mål. Så i denne oppgaven vil metode handle om hvordan jeg velger å innhente informasjon som kan belyse oppgaven, hvordan jeg analyserer den og hvordan jeg tolker den. I informasjonsinnhentningen er det viktig å ha et kritisk blikk til materielle man henter inn, for å se om det er gjort god nok forskning, og om det er bevis for eventuelle påstander (Johannessen, Tufte & Christoffersen, 2010, s. 29-30).

Jeg har valgt å skrive en teoretisk oppgave, det vil si at jeg benytter meg av forskning/studier som allerede foreligger. Jeg vil bruke disse til å belyse og drøfte min problemstilling.

Johannes et.al. Skriver at man kan definere teori som en "generell påstand om virkeligheten" (2010).

Johannessen et.al. Har også listet opp fire punkter som beskriver hvordan en vanlig forskningsprosess foregår (2010).

1. Forberedelse
2. Datainnsamling
3. Dataanalyse
4. Rapportering

I denne oppgaven har jeg valgt å benytte både kvantitative og kvalitative metode. Kvantitative studier er undersøkelser hvor man kartlegger utbredelse, altså man teller opp fenomener.

Dette kan gjøres ved for eksempel å sende ut spørreskjemaer. Hvis man heller velger ut et mindre antall personer og for eksempel foretar dybde intervjuer, hvor man er ute etter å finne spesielle kjennetegn/egenskaper eller nyanser ved et fenomen, kalles det kvalitativ metode

(Johannessen, Tufte & Christoffersen, 2010 s. 32). Informasjonen i oppgaven stammer fra litteratur hvor det er benyttet både spørreundersøkelser og intervjuer.

2.1 Litteraturreinhenting

Arbeidet med å innhente relevant litteratur har vært krevende. Jeg har ikke funnet oppgaver/litteratur som spesifikt omhandler min problemstilling, men jeg har funnet litteratur som har likhetstrekk med min problemstilling. Jeg har også tatt ut deler av forebyggende pensumet, som vi har på politihøgskolen. I litteraturreinhenting har jeg i stor grad benyttet meg av søkemotoren BIBSYS, som er politihøgskolen biblioteket sin søkemotor. Der har jeg søkt på diverse ord kombinasjoner som blant annet inneholder ordene "forebygging", "radikalisering", "voldelig ekstremisme", "politiet", "internett". Gjennom disse søkene fant jeg frem til boken "Strategier for forebygging av terrorisme" av Tore Bjørge og Tor-Geir Myhrer (2011). Jeg fant også boken til Inger Marie Sunde (2013), "forebygging av radikalisering og voldelig ekstremisme på internett". Disse bøkene har jeg brukt til å få en forståelse for hva radikalisering og voldelig ekstremisme er, hvordan det utarter seg, og hvordan man kan forebygge det.

2.2 Min forforståelse

Gjennom hele prosessen med å skrive denne oppgaven, har jeg forsøkt å være bevisst på min forforståelse. Forforståelse er kunnskap, erfaringer og oppfatninger om virkeligheten, som vi bruker til å tolke det som skjer rundt oss. Min forforståelse vil kunne påvirke hva jeg observerer, og hvordan jeg vektlegger og tolker disse observasjonene (Johannessen et.al. 2010, s.38-39). Etersom jeg er politistudent, og har erfaringer fra både praksisåret og privatlivet så vil dette påvirke hvordan jeg oppfatter og tolker det jeg leser. Jeg har de siste årene fått en større interesse for temaene i problemstillingen min, og har deltatt på konferanser og lest relevant litteratur, dette er også med på å danne min forforståelse. Det er ikke sikkert at mine tanker og meninger, alltid stemmer med det forskere skriver. Når jeg har hentet inn litteratur så har jeg derfor forsøkt å sette meg inn i forfatteren sitt perspektiv, for å forstå og tolke det som blir skrevet på en mest mulig korrekt måte. På denne måten har jeg kunne hente ut den informasjonen som er mest relevant for min oppgave.

3. Hoveddel

3. 1. Hvordan skal nettpoliti forebygges

I dagens samfunn spiller internett en stor rolle, og spesielt sosiale medier. Siden internettets opprinnelse på slutten av 1960-tallet, har det vokst seg enormt stort. Med årene som har gått siden 60-tallet har det blitt funnet opp nye måter å utnytte internettet. De siste årene har sosiale medier utviklet seg på internett, og blitt en kommunikasjonskanal og diskusjonsarena som mange benytter seg av.

Per 31. desember 2014, hadde Facebook 1,39 milliarder aktive brukere². Facebook er et såkalt nettsamfunn hvor brukerne registrerer seg med navn, bilde og annen informasjon de ønsker å dele. Man bygger opp sitt eget nettverk ved å velge hva man ønsker å identifisere seg med. Dette gjøres ved å bli medlem i grupper, og ved å legge til andre personer som sin venn, og dermed bygge relasjoner. Via sin Facebook-profil, kan man dele tekst, bilder og videoer med andre brukere av nettsamfunnet.

Det betyr at også radikale grupper, med ekstreme holdninger kan opprette slike grupper og invitere brukere til å ta del i deres gruppe. Sunde (2013, s. 48) skriver blant annet dette:

"Sosiale medier er uhyre velegnet for å trekke personer inn i ulike miljøer og følgelig til å rekruttere. De brukes i utstrakt grad til å mobilisere til politiske saker. På Facebook kan man registrere sakorienterte (istedenfor personlige) profiler, noe facebook-gruppen Profetens Ummah er eksempel på".

Sunde (2013, s. 47) skriver også at: *"Det synes som man bør skille tydelig mellom rekruttering og radikaliseringsprosessen. PST bruker en traktformet tunell som bilde på radikaliseringsprosessen. Metaforen illustrerer blant annet at for å komme i gang med radikaliseringsprosessen må man først komme inn i et miljø, eller i hvert fall inn i en eller annen form for «setting», hvor radikaliseringsprosessen kan skje."*

Og det er nettopp dette facebook-gruppen Profetens Ummah kan benyttes som, en rekrutteringskanal. Den siste tiden i Norge har vi sett at etnisk norske personer har konvertert, og blitt medlemmer av Profetens Ummah. Noen har angivelig også dratt til Syria for å slutte seg til DAESH³. Hva som er bakgrunnen er for at personer blir radikalisert er vanskelig å vite, og ulik for de fleste personer. Men det er ikke tvil om at sosiale medier, har åpnet noen dører

---

² <http://en.wikipedia.org/wiki/Facebook>

³ Også kjent som IS (den islamske staten), en militant, islamistisk (jihadistisk) gruppe, som har som mål å opprette et islamsk imperium. http://no.wikipedia.org/wiki/Den_islamske_staten_Irak_og_Levanten

og gjort det lettere å nå ut til flere personer med propaganda. Sunde (2013) skriver at Profetens Ummah aktivt benytter seg av YouTube for å dele og videre distribuere jihadistisk propagandamateriale, og i en begrenset grad, oversette og tekste jihadistfilmer til norsk. Dette gjør de sannsynligvis for å bedre kunne nå et norsk publikum. Selv om Facebook-gruppen har en viss identitesbyggende funksjon, i form av formaninger om hvordan muslimer bør opptre og handle, har den ikke vist seg å være noe ekkokammer.

Mange personer benytter seg av sosiale medier, det er en arena for diskusjoner, et sted hvor jihadistisk propaganda materiale deles. Det er et sted hvor personer har mulighet til å finne en tilhørighet, ved å bli medlem i ulike grupper hvor et få tall av de har ekstreme holdninger, og oppfordrer til bruk av vold. Dette kan være grunnlag til at politiet i større grad kanskje må vise seg frem på sosiale medier. Det er ikke bare ekstreme islamister som har tatt i bruk internett, men også høyreekstremister, og flere andre miljøer. Slike sosiale medier er i dag, kan man ved kun et tastetrykk bli medlem i slike grupper, og få tilgang til propaganda og radikal nettretorikk. Det betyr selvfølgelig ikke at man blir radikalisert, hvis man er medlem i slike grupper, men muligheten er der.

Tore Bjørge skriver i et innlegg på nrk.no(2015⁴) om hvem som blir terrorister. Han nevner fire hovedtyper som går igjen, de ideologiske aktivistene, medløperne, eventyrerne og de sosialt frustrerte. Om medløperne skriver han følgende: *"Medløperne er først og fremst drevet av et ønske om tilhørighet, vennskap og beskyttelse. De er lette å lede til deltakelse i militante aktiviteter ut fra deres behov for anerkjennelse og aksept, og de blir gjerne gradvis radikalisert som en konsekvens av (snarere enn som en årsak til) deltakelsen i gruppen og dens militante aktiviteter."*

Dersom denne typen personer blir medlem i radikale grupper på nettet, kan veien gjennom radikaliseringsstunellen gå fort. Dette avhenger av blant annet av hvor sterke holdninger og verdier personen selv har, og hvem personen eventuelt kommer i kontakt med. Med et nettpoliti kan man oppdage flere av disse personene, som er på vei inn i tunellen eller har gått gjennom den, og få de inn på den «riktige» veien. Den vanligste måten å spore nettradikalisering på er å studere en person eller gruppe sine utsagn på nett over tid for å vurdere om de har blitt mer radikale (Sunde 2013). Ettersom ytringer i stor grad foregår på nettet, vil ikke politiet i gatene ha de samme muligheten til å følge med på disse personene som et nettpoliti vil ha. På konferansen om radikaliserings og voldelig ekstremisme (06.11.14,

---

⁴ Lenke til innlegget: http://www.nrk.no/ytring/hvem-blir-terrorister_-1.12215852

PHS Oslo) snakket Pekka Hätönen (jobber som nettpoliti⁵) om hvor lett det var å komme i kontakt med folk. Han fortalte at det var mye lettere for folk å sitte i sin egen stue å snakke med han på Facebook enn det var å komme til politistasjonen. Han forklarte at på sosiale medier kom han i kontakt med personer, som han ellers aldri ville fått kontakt med⁶.

3. 2. Personorientert forebygging

Personorientert kriminalitetsforebygging tar sikte på å påvirke de bakenforliggende årsaker til at et individ begår lovbrudd (Lie, 2011).

Lie (2011) skriver at politiets personorienterte forebygging handler om å få oversikt over ungdomsmiljøer og identifisere de ungdommene som står i fare for å utvikle eller har utviklet problematferd knyttet til kriminalitet. Og at dette omfatter politiets oppsøkende arbeid i ungdomsmiljøene, kontaktetablering og relasjonsbygging med ungdom i risikozonen.

Etter at internett og sosiale medier vokste frem, er dette blitt en ny arena hvor ungdommen oppholder seg. Og for at politiet skal klare å holde oversikt over de ungdommene som står i fare for å utvikle eller har utviklet problematferd knyttet til kriminalitet, kan nettpoliti være et hjelpemiddel. En betjent som jobber som nettpoliti, kan ha gode muligheter til å nå ut til ulike ungdomsmiljøer via sosiale medier. Kontaktetablering via sosiale medier, kan for mange fremstå som lempeligere enn å ta personlig kontakt med politiet. Og mulighetene for den enkelte politibetjenten til å bygge relasjoner og skape tillit via sosiale medier, kan gjøre at han/hun nyter større tillit ute på gaten, når man treffer på personene som kjenner til denne betjenten.

Sosiale medier kan også benyttes til å holde oversikt over ulike miljøer og ungdommer som er i risikozonen. Ved å ha denne oversikten i sosiale medier, kan man til en viss grad også se hvilke personer som beveger seg inn i risikozonen, og gripe inn i en tidlig fase. En måte å se hvem som beveger seg inn i risikozonen, kan være å overvåke hvem som blir medlem i kontroversielle grupper, eller blir «venner» med ekstremister. Man må selvfølgelig være forsiktig med å velge ut hvem man kontakter og hva man sier til disse personene. For personer man kontakter vil dette kanskje kunne oppleves som stigmatiserende og krenkende.

---

⁵ Link til Pekka Hätönen sin Facebook-profil: <https://www.facebook.com/konstaapeli.hatonen?fref=ts>

⁶ Deler av det Pekka Hätönen sa på foredraget, er også gjengitt i aftenposten sitt intervju: http://www.aftenposten.no/nyheter/iriks/--Hei_-Pekka_-vi-tror-at-en-venn-har-reist-til-Syria-Kan-du-hjelpe-oss-7784139.html

PST skriver i sin trusselvurdering (2015) at de fremmedkrigerne⁷ de kjenner til som har sluttet seg til DAESH i Irak og Syria, er i majoriteten unge menn uten familietilknytning til Syria eller Irak. Mange av dem er tidligere straffedømte. I tillegg har de fleste lav utdanning og svak tilknytning til arbeidslivet.

Mange av personene er altså kjent for politiet fra før av, men har gått igjennom radikaliseringsstunellen uten at det har kommet opp på politiets radar, eller uten at politiet har grepet inn. Jeg har ikke kjennskap til hvordan de ulike personene har blitt radikalisert, men som Nesser m.fl. (2013, gjengitt av Sunde 2013) skriver hersker det bred forskningsmessig konsensus om at sosiale medier er et viktig verktøy for rekruttering og radikalisering. Overordnet pekes det på at blant annet sosiale nettverkssider er effektive for spredning a propagandamateriale.

Det er da naturlig å tenke at også noen av nordmennene kan ha blitt hjulpet gjennom radikaliseringsstunellen, ved hjelp av propaganda på sosiale medier. Ved å overvåke «tegn» på radikalisering og nettekstremisme, kan politiet i en større grad forhindre eller forsøke å påvirke at personer blir radikalisert. Med «tegn» mener jeg å følge med på hvem disse risikopersonene velger å bli venner med, hvilke grupper de er eller blir medlem i og hvilket materiale de velger å like eller dele på sosiale medier. Hvis ytringene eller tegnene blir alvorlige, kan dette være grunnlag for bekymringssamtale eller strafferettslige tiltak.

3. 2. 1. Bekymringssamtalen

Som en start på å endre de bakenforliggende årsakene til radikalisering, er som nevnt over bekymringssamtale et verktøy politiet kan benytte seg av. Bekymringssamtalen er en metode som er å anse som personorientert forebygging. Bekymringssamtalen brukes som begrep på samtaler politiet har med barn og deres foresatte, og er et verktøy som anbefales brukt når det avdekkes uønsket/kriminell adferd som kan føre til utvikling av en kriminell løpebane. Verktøyet brukes i politiets forebyggende arbeid, som en reaksjon på uønsket adferd (Politidirektoratet, 2011).

Tore Bjørge (2011) beskriver bekymringssamtalen som en «mykere» variant av avverging, som skjer gjennom tidlig intervensjon i en radikaliseringsprosess. Han skriver at når politiet eller PST oppdager at unge mennesker har blitt del av et ekstremt miljø med tilløp til radikalisering i voldelig retning, så har man gjort gode erfaringer med å innkalle ungdommene og deres foreldre til bekymringssamtaler. Bjørge skriver at denne metoden har

---

⁷ En fremmedkriger defineres som en person som kjemper en annens krig som tredjepart. (PST, 2015)

blitt benyttet overfor ungdom i det nynazistiske miljøet, og har ifølge PST ført til at de fleste har avbrutt sin tilknytning til miljøet.

Bjørge (2011) skriver videre at denne metoden også kan benyttes overfor ungdom som har kommet i kontakt med voldsorienterte islamistiske miljøer. Og at hensikten da vil være å komme i dialog med disse ungdommene og deres foresatte, for å stanse en farlig utvikling i all stillhet før de begår kriminelle handlinger. Bjørge mener at man på denne måten kan unngå både straffesak og stigmatisering som følge av oppstyr i nyhetsmediene.

Mye av det forebyggende aspektet ligger i å møte hos politiet. Så det å initiere en slik samtale via sosiale medier vil nok ha begrenset påvirkningskraft, og dermed være lite hensiktsmessig. Men det er altså en metode som har gitt resultater, og som må kunne brukes aktivt opp mot personer som utviser risikoatferd.

Bekymringssamtalen må også sees i sammenheng med kunnskapsbasert politiarbeid. Samtalenes etterretningsverdi vil kunne gi mulighet til å iverksette forebyggende tiltak sett i et helhetsperspektiv (Politidirektoratet, 2011). Det er likevel viktig å påpeke at bekymringssamtalen ikke er et etterretningsverktøy, men et forebyggende verktøy.

3. 3. Situasjonell forebygging

Nettpoliti vil også kunne bli sett på som et situasjonelt forebyggingstiltak. Situasjonell forebygging innebærer å begrense muligheten for å begå kriminalitet i en konkret situasjon fremfor å påvirke de bakenforliggende årsakene til at kriminalitet oppstår (Lie 2011). Lie skriker videre at situasjonell forebygging bygger på antagelsen om at kriminalitet skapes av mulighetene som ligger i de fysiske omgivelsene og hvordan potensielle lovbrøttere oppfatter omgivelsene.

Slik de fleste av politiets distrikter og avsnitt opptrer på sosiale medier i dag, er de ikke å regne som situasjonelle tiltak. De fleste av politiets sider på sosiale medier, gir ut generell informasjon, som i noen tilfeller vil kunne ha en forebyggende effekt. De har ikke noen klare fokus områder på hva de ønsker å forebygge, og det fremstår heller ikke at forebygging er hensikten med disse sidene.

Den siste tiden har dette endret seg noe. Det forebyggende avsnittet på Manglerud politistasjon, har opprettet en egen side hvor fokusområdet er forebygging og målgruppen er ungdom. De benytter Facebook-siden sin til å komme i kontakt med ungdom, foresatte og samarbeidspartnere, siden deres har i skrivende øyeblikk 4045 følgere. Til forskjell fra mange

andre distrikters Facebook-side, har man på denne siden anledning til å sende direkte melding til de som administrerer siden. Dette åpner muligheten for at publikum kan sende inn tips, uten at det blir synlig for resten av personene som følger siden.

Situasjonell forebygging er ment å forebygge kriminalitet gjennom avskrekking. Tanken er at mennesker gjør kost-nytte-analyser for å avgjøre om lovbruddet lønner seg (Lie 2011).

Radikalisering i seg selv er ikke noe lovbrudd, men nettekstremisme kan være det. Der er det en grense mellom ytringsfrihet og straffbar handling, som kan være vanskelig å skille mellom. Hvis man hadde nettpoliti med fokus på radikalisering og nettekstremisme, kan deres tilstedevær på sosiale medier virke avskrekkende overfor personer som begår straffbare handlinger i form av ytringer. Slik situasjonen er i dag trenger man ikke lete lenge, for å finne grove diskriminerende ytringer. En grunn til det kan være mangel på kontroll av politiet og at oppdagelsesrisikoen kan fremstå som lav. Hvis politibetjenter hadde kontaktet personer som står bak slike ytringer, opplyst de om hva som er lov og eventuelt anmeldt de, kunne det hatt en stor avskrekkende effekt. Det å bli kontaktet av politiet kan også redusere deres anonymitet, og være forebyggende i seg selv.

3. 3. 1. Forflytning

Lie (2011) skriver at mange mener at når lovbrudd blir vanskeliggjort i et område, vil problemene forflytte seg til et annet område der det ikke er satt inn situasjonelle tiltak. En slik forflytning har man allerede sett når det gjelder ytringer. De har i stor grad flyttet seg fra å foregå i fysiske omgivelser, til å foregå på internett. Der kan man si det man vil i «trygge» omgivelser, og nå ut til flere. Hva som vil skje dersom man får politi som er mer aktive på internett og sosiale medier er vanskelig å forutse. Sosiale medier er på flere måter det ideelle stedet å dele slike ytringer og propaganda, man når mange personer på kort tid. De som ytrer ekstreme og straffbare ytringer tvinges da, i større grad enn før til å foreta en kost-nytte-analyse.

Lie (2011) nevner blant annet at kriminalitet kan forflyttes fra et sted til et annet, eller at kriminalitet kan skje ved bruk av nye metoder eller strategier. Som nevnt så foregår ikke radikalisering og ekstremisme bare på internett, dermed vil man ikke bli kvitt problemet hvis man for fjernet det fra å foregå offentlig på internett. Hvis nettekstremismen skulle forflytte seg fra å være tilgjengelig for alle på sosiale medier, til lukkede grupper (slike finnes allerede), vil dette kanskje oppleves som en seier. Men hvis det danner seg mange slike grupper, kan også ekkokammer effekten bli større og føre til at enda flere blir radikalisert. Det kan også føre til at det blir vanskeligere for politiet å holde oversikten over de ulike miljøene.

Samtidig kan det også bli vanskeligere for politiet å ha oversikt over hvem som blir radikalisert. Som nevnt tidligere er den vanligste måten å spore nettradikalisering på, ved å studere en person eller gruppe sine utsagn på nett over tid (Sunde 2013).

Det trenger nødvendigvis ikke skje en negativ forflytning, dersom politiet blir mer aktive på sosiale medier. Ronald Clarke (2000, gjengitt av Lie 2011) mener at situasjonelle tiltak i stedet kan føre til en positiv omfordelingseffekt ved at gjerningspersonene tror at de situasjonelle tiltakene er mer utbredt enn de faktisk er.

3. 4. Ytringsfrihet vs. Straffbar handling

For betjenter som eventuelt skal jobbe aktivt mot radikalisering og nettekstremisme, er det viktig å sette seg inn i lovverket som omhandler ytringsfrihet og straffbare ytringer. De må ha oversikt over grensen mellom ytringsfrihet og straffbar handling. Hvis politiet skal drive med opplysning på sosiale medier eller anmelde personer, så forventer publikum at politiet har kontroll på lovverket.

I Norge har ytringsfriheten et sterkt vern. Den er nedfelt i Grunnlovens § 100, og begrunnes med sannhetssøken, demokrati og individets frie meningsdannelse. Videre så kommer det frem av Straffelovens (strl.) § 7, at ytring er å anse som en handling. På tross av vernet, så finnes det straffebestemmelser som omfatter noen typer ytringer, f.eks. Hatefulle ytringer, jf. strl. § 135a. Sunde (2013) skriver at nettopp fordi den politiske debatten er så viktig for demokratiet, er de straffebestemmelsene som finnes mot ytringer anvendt med stor tilbakeholdenhet (Sunde, 2013). En annen side av saken som er viktig å tenke på når det gjelder hatefulle ytringer, er om politiet skal anmelde på eget initiativ eller vente på at det foreligger en anmeldelse. I hvilken grad skal norsk politi være «meningspoliti» og bedømme når andre personer er krenket er vanskelig å vite. På dette området burde man tilstrebe å få klare føringer, før man eventuelt danner et nettpoliti.

Sunde (2013) skriver at flere av straffebudene som rammer ytringer krever at ytringen må være fremsatt «offentlig». Dette gjelder blant annet, strl. §§ 135a, 140, 142, 160 og 147c bokstav a. Sunde drøfter spørsmålet om hvordan «offentlig» skal fortolkes i forhold til ytringer på internett. Hun legger vekt på strl. § 7 hvor det blant annet står at ytringen er offentlig når den er «framsatt på en måte som gjør den egnet til å nå et større antall personer». Så når man skal vurdere om en ytring fremsatt på sosiale medier er å regne som «offentlig», må man ta hensyn til hvor lenge ytringen har ligget tilgjengelig, og hvor mange personer den er «egnet til å nå». Etter forarbeidene er det tilstrekkelig med en personkrets på 20-30

personer, for at vilkåret «et større antall personer» skal være oppfylt (Sunde 2013). Sunde skriver videre at det er vanlig å ha mellom 200-700 venner på Facebook, så en ytring på Facebook vil i det fleste tilfeller være «offentlig».

På internett foregår mange aktiviteter som nærmer seg å være faktiske handlinger. Hvis man ser på handlinger som nettekstremismen går ut på, altså rekruttering til organisasjonen, opplæring og opptrening av ferdigheter, metode for å velge ut og ramme mål, så finner man ikke ordet ytring i paragrafene som rammer disse handlingene (Sunde 2013). Sunde (2013) antar at grunnen må være at disse aktivitetene naturligvis involverer tale og måter å illustrere fremgangsmåter på. Hun skriver videre at det er resultatet av aktiviteten som står sentralt, og ikke om aktiviteten inneholder ytringer. Utenfor internett ville disse tilfelle bestått av en rekke faktiske handlinger.

"På internett foregår et speilbilde av den fysiske virkeligheten. Dersom man anvender en forståelsesramme som utelukkende fokuserer på ytringsaspektet synes perspektivet for snevert ... Dette innebærer at man bør ta opp spørsmålet om hvor omfattende ytringsvernet for internettbaserte aktiviteter bør være" (Sunde, 2013).

Konkrete føringer og retningslinjer for hvordan disse paragrafene skal tolkes, når handlingen er begått på internett kan være nyttig. Det kan øke forståelsen til politibetjenter, og gi de handlingsalternativer.

3. 5. Overvåking og den personlige frihet

Personvern og overvåking er to ting som i stor grad har en motsatt virkning på hverandre. Økt overvåking kan føre til personvernet blir visket ut, mens ingen overvåking kan føre til manglende kontroll. Og finne en gyllen middelvei mellom disse tingene, kan være krevende og vil blant annet påvirkes av verdiene som vektlegges i samfunnet. Hvordan befolkningen vil oppleve nettpoliti er vanskelig å forutse.

For noen kan kontrollen oppleves som behagelig, mens andre kan føle at både privatlivet og den personlige friheten blir fratatt. De amerikanske forskerne Clifford Shearing og Philip Stenning (2004, gjengitt av Lie 2011) trekker frem et eksempel fra Disney World. Der er kontrollen total, man må underkaste seg de reglene for atferd som er i parken. De skriver at det er få som reagerer negativt på dette, både fordi man ønsker å nyte godt av fornøylesparkens goder, og fordi den sosiale kontrollen oppfattes som behagelig. De skriver at kontrollen ikke er streng eller skummel, men at den skjer gjennom pene skilt og utklede voksne som i tillegg til å være underholdene også kontrollerer og reagerer på regelbrudd.

Det de ønsker å formidle er at det ikke er jernhansken som preger kontrollen i vårt samfunn, men silkehansken. Nettopp fordi kontrollen er så behagelig og umerkelig, stiller vi sjelden spørsmål ved nødvendigheten av kontrollen vi utsettes for. Overvåkingen blir ønsket velkommen og er noe man føler et behov for. Dette begrunnes i at kontrollen forebygger kriminalitet. Gary Marx (2001, gjengitt av Lie 2011) skriver at kontrollen har gått fra å være rettet mot individer som hadde begått kriminalitet, til å bli rettet mot en bestemt kategori mennesker som er definert som mistenkelige.

Går politiet langt nok i den situasjonsorienterte forebyggingen, risikerer man å skape et kontroll- og overvåkingssamfunn som hindrer grunnleggende verdier som fri og anonym ferdsel i det offentlige rom (Aas,Runhovde,Strype&Bjørge,2010).

Slik jeg har beskrevet nettpoliti, så vil deler av deres aktivitet på sosiale medier gå ut på å overvåke ulike grupper og risikopersoner. Overfor disse personene kan dette virke stigmatiserende, og krenke deres privatliv og den personlige friheten. Dette vil si at man må tenke seg nøye om før man eventuelt danner et nettpoliti. Man må veie verdiene mot hverandre og avgjøre hvilke som veier tyngst. Personvernet og den personlige friheten, eller forebygging av radikaliserings og nettekstremisme.

3. 5. 1. Registrering av opplysninger

Som en del av arbeidet med å skaffe seg oversikt, registrerer ofte politiet opplysninger om personer de mener er relevante for politiarbeidet. Opplysningene som registreres er ofte tilgjengelig for de fleste politiansatte. I arbeidet mot radikaliserings og nettekstremisme, vil det også være naturlig å registrere relevante opplysninger. På denne måten vil man kunne se en utvikling over tid, og det kan være lettere for politiet å avgjøre om forebyggende tiltak skal iverksettes. Muligheten til å registrere opplysninger om hendelser og personer, har helt klart store fordeler, men det bringer også med seg noen ulemper. Lie (2011) skriver at informasjonen som er samlet inn av politiet med et kriminalitetsforebyggende formål, ofte handler om de delene av menneskenes liv som har gått galt, og der man har mislykkes. Formålet med denne informasjonen er å bekrefte en mistanke eller belyse et problem. Faren med dette er at man ikke nødvendigvis får en helhet, men i stedet et forsterket inntrykk av enkelte sider av personens liv. Et problem med denne registreringen er at det blir vanskelig for politibetjentene som leser den å ha et åpent sinn i møte med den aktuelle personen. Det kan også føre til at det blir vanskelig å se mulighetene i det forebyggende arbeidet (Lie, 2011).

4. Avslutning

Gjennom arbeidet med oppgaven har det oppstått flere problemstillinger som er relevante for oppgaven. Jeg har valgt ut noen temaer som jeg mener er sentrale for politiet, hvis de skal «patruljere» på sosiale medier. Mulighetene politiet kan dra nytte av ved å bli mer aktive på internett og sosiale medier, har vist seg å være gode. Mye av politiarbeidet som allerede foregår «ute i gata», kan overføres til sosiale medier. På sosiale medier kan det være at man klarer å skaffe seg bedre oversikt over miljøer, enn det man har i den «virkelige verden». Det kan også være lettere å følge med på utviklingen til ulike miljøer på sosiale medier, og det kan dermed føre til at man klarer å gripe inn i situasjoner før det er for sent.

I løpet av oppgaven har jeg kommet fram til at det er viktig å skille mellom aktiviteten som foregår på sosiale medier. Særlig må man skille mellom det som anses som radikaliserings, og det som er straffbare handlinger. Her er det viktig for politiet å ta i bruk riktig verktøy, det kan være bekymringssamtale eller straffereaksjoner. Når det gjelder ytringer på internett og sosiale medier kan det by på utfordringer for politiet. Verne om ytringsfriheten står sterkt i Norge, så her er det viktig for politiet å ha klare rammer for hva som er lovlig, og hva som ikke er lovlig. Man må videre klare å skille mellom hatefulle ytringer, og ytringer som er terrorrelaterte.

Når det gjelder det forebyggende arbeide mot radikaliserings og nettekstremisme, har jeg drøftet perspektivene personorientert og situasjonell forebygging. Jeg har forsøkt å få frem både fordeler og ulemper ved begge disse perspektivene. Det er vanskelig å se for seg hvordan et nettpoliti ville fungert i praksis i Norge, men oppgaven viser at det er aspekter ved begge perspektivene som kan være vesentlig for å oppnå gode resultater. Bare det at politiet er tilstede på sosiale medier kan ha en forebyggende effekt. Hvis politiet samtidig klarer å gripe tak i enkeltpersoner som er i risikozonen, og lede de inn på den «riktige» veien, så kan man oppnå mye ved bruk av sosiale medier.

5. Litteraturliste

Aas, G., Runhovde, S., Strype, J. & Bjørge, T. (Red.). (2010). *Trygghet i det offentlige rom: I åtte norske kommuner og bydeler*. Oslo: PHS Forskning 2010:7.

Bjørge, T. (2015, 18 februar). Hvem blir terrorister?. *NRK*. Lokalisert på http://www.nrk.no/ytring/hvem-blir-terrorister_-1.12215852

Den islamske staten i Irak og Levante (s.a.). i *Wikipedia*. Lokalisert 25. april 2015 på http://no.wikipedia.org/wiki/Den_islamske_staten_Irak_og_Levanten

Facebook (s.a.). I *Wikipedia*. Lokalisert 25. april 2015 på <http://en.wikipedia.org/wiki/Facebook>

Grunnloven, LOV-1814-05-17. Lokalisert på <http://www.lovdato.no>

Johannessen, A., Tuft, P. A., & Christoffersen, L. (2011). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode*. Oslo: Abstrakt forlag.

Lie, M, E. (2011). *I Forkant*. Oslo: Gyldendal Norske Forlag

Pekka Hätönen. Facebook-side. Lokalisert på <https://www.facebook.com/konstaapeli.hatonen?fref=ts>

Politidirektoratet. (2011). Veilder for politiets bekymringssamtale. Allkopi

PST. (2015). Åpen trusselvurdering 2015. Hentet 25. april 2015 fra http://www.pst.no/media/75480/PSTs_tv2015.pdf

Regjeringen (2014). *Handlingsplan mot radikaliserings og voldelig ekstremisme*. Hentet 25. april 2015 fra https://www.regjeringen.no/contentassets/6d84d5d6c6df47b38f5e2b989347fc49/handlingsplan-mot-radikaliserings-og-voldelig-ekstremisme_2014.pdf

Regjeringen. (2014, 6 november). Konferanse mot radikaliserings og voldelig ekstremisme. Lokalisert på

<https://www.regjeringen.no/nb/aktuelt/dep/jd/nett-tv/Nett-TV-Konferanse-mot-radikaliserings-og-voldelig-ekstremisme-2014/id2356251/>

Stokke, O. (2014, 17 november). Hei, Pekka, vi tror at en venn har reist til Syria. Kan du hjelpe oss?. *Aftenposten*. Lokalisert på http://www.aftenposten.no/nyheter/iriks/--Hei_-Pekka_-vi-tror-at-en-venn-har-reist-til-Syria-Kan-du-hjelpe-oss-7784139.html

Straffeloven, LOV-1902-05-22-10. Lokalisert på <http://www.lovdato.no>

5. 1. Selvvalgt pensum

Bjørge, T. (2011). Strategier for forebygging av terrorisme, del 1 i T. Bjørge (red.).

Forebygging av terrorisme og annen kriminalitet. Oslo: PHS Forskning 2011:1.

Antall sider 75.

Sunde, I. M. (2013). *Forebygging av radikalisering og voldelig ekstremisme på internett*.

Oslo: PHS Forskning 2013:1.